

Ph.d.-utdanningsmelding 2023

UNIVERSITETET I BERGEN
Det medisinske fakultet

Innhold

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført	1
Nøkkeltall	1
Opptak og gjennomføring	1
Antall kandidater som disputerte innen 6 år ved utgangen av 2023	2
Mindre omarbeiding	3
Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet	3
Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater og hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt	3
Graden av nyskapende forskning og økt oppmerksomhet på innovasjon i forskerutdanningen	4
Forskerskoler	4
Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid	4
Oppfølging av framdriftsrapporter	4
Midtveisevaluering	4
Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler	5
Opplæringsdelen	5
Emneevalueringer	5

Oppfølging av foregående års ph.d.-utdanningsmelding og eventuelle tiltak som har blitt gjennomført

I 2023 har Det medisinske fakultet (MED) arbeidet systematisk videre med kvaliteten i ph.d.-programmet i lys av Strategiplan for forskerutdanning¹, oppfølging etter ekstern programevaluering og oppfølging av punkter fra ph.d. utdanningsmelding for 2022.

- *Onboarding* er en helhetlig mottaksprosess av alle nye kandidater og inkluderer tildeling av pliktarbeid. Fakultetet utarbeidet og vedtok retningslinjer for samordning, registrering og oppfølging av pliktarbeid til 4-årige UiB-stipendiater i 2023². Instituttene har startet arbeidet, men det er enda noe tidlig å evaluere effekten av tiltaket. Fakultetet følger opp i dialogmøter med instituttene i 2024.
- Innføring av retningslinjer for bruk av digitale elementer i disputaser, dvs. hybrid eller heldigital disputas².
- Økt veilederkompetanse: Fakultetet har søkelys på styrket veilederkompetanse og kvalitet i veiledningen gjennom målrettet veilederopplæring. Fakultetet har et årshjul for veilederopplæring³. I 2023 gjennomførte fakultetet disse aktivitetene:
  - April 2023: Heldagsseminar for ph.d.-veiledere med temaet *Kvalitet i kappen for artikkelbasert avhandling* ved merittert underviser professor Rune Krumsvik, Institutt for pedagogikk ved Det psykologiske fakultet.
  - November 2023: Veilederfrokost med foredrag om *Publiseringsetikk* av professor Trine B. Haugen, vitenskapsombud ved Oslo MET og medlem av De nasjonale etiske komiteer.
  - Revisjon av det obligatoriske digitale veilederkurset er i avslutningsfasen. Kurset er oppdatert etter ny ph.d.-forskrift og fakultets utfyllende retningslinjer og inkluderer undervisningsmoduler med forskningsbasert veiledningspedagogikk til pedagogisk påfyll for veilederkompetanse.
- Systematisk revisjon av grunnkurset i helsefaglig forskning av emneansvarlig professor Kristine Bærøe. [MEDMET901 Etikk og helseforskning](#) er utvidet til 7 studiepoeng og oppfyller kravet til vitenskapsteori og etikk i ph.d.-forskriften. Kurset omfatter forskningsetikk, vitenskapsfilosofi og innovasjon og er obligatorisk for alle som tas opp i ph.d.-programmet ved MED. Bærekraft i forskning inkluderes også ved at kandidatene gjennom gruppearbeid skal reflektere over og analysere ph.d.-prosjektet med tanke på konsekvenser forskningsresultatene kan ha for økonomi, miljø og sosial rettferdighet, og for nåværende og fremtidige generasjoner (i tråd med WHOs/Brundtlands konsept for bærekraft). MEDMET901 undervises første gang våren 2024.
- Synliggjøring av kvalitet i ph.d.-utdanningen ved utdeling av to priser for Årets ph.d.-arbeid for 2022. En av prisvinnerne delte sine erfaringer til glede og motivasjon for nye kandidater på det årlige oppstartseminaret i 2023.

Nøkkeltall

Opptak og gjennomføring

I 2023 tok fakultetet opp 78 nye kandidater. Opptakene fordelte seg slik: 14 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin, 18 ved Klinisk institutt 1, 34 ved Klinisk institutt 2, 10 ved Institutt for biomedisin og 2 ved Institutt for klinisk odontologi. Dette er en nedgang fra 2022 da vi tok opp 109 nye kandidater. Nedgang i opptakstill skyldes at (i) reduksjon i fakultetets egenfinansierte-stipendiatstillinger i 2023 av økonomiske grunner og at to store finansieringskilder ikke lyste ut midler, a) NFR lyste ikke ut FRIPRO-midler og b) Kreftforeningen finansierer ikke lenger stipendiatstillinger.

Totalt ble det avlagt 80 doktorgrader ved fakultetet med følgende fordeling: 28 ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin hvorav 1 dr.philos., 17 ved Klinisk institutt 1, 25 ved Klinisk institutt 2, 5 ved Institutt for biomedisin og 5 ved Institutt for klinisk odontologi.

Dette er en nedgang fra 99 disputaser i 2022. Nedgang i disputaser kan skyldes at koronapandemien førte til forsinkelser for planlagt innlevering og disputas i 2023. Vi opplever imidlertid økt pågang av innleveringer for disputas tidlig i inneværende vårsemester, som kan indikere at antall innleveringer vil ta seg opp i 2024.

---

¹ [Strategiplan for forskerutdanning | Det medisinske fakultet | UiB](#)

² [Reglement og retningslinjer | Det medisinske fakultet | UiB](#)

³ [Veilederopplæring for ph.d.-veiledere ved Det medisinske fakultet | Det medisinske fakultet | UiB](#)

Antall kandidater som disputerte innen 6 år ved utgangen av 2023 (startår 2017) var 84 (Figur 1a), tilsvarende 72% (n=117). Tilsvarende tall for startår 2016 ved utgangen av 2022 (n=108) var 76 stk./70%. For opptaksårene 2015 og 2014 var tallene hhv ca. 66 og 81% (ikke vist). Fakultetet hadde et toppår i 2020 med 113 avlagte doktorgrader, hvor noe av bidraget kan ha kommet fra kandidater som var ferdig etter 6 år med oppstart i 2014.

Instituttene og fakultetet jobber systematisk for at kandidater som er på overtid skal levere avhandling og fullføre doktorgraden. Noen skrives ut av programmet etter at opplæringsdelen er fullført og leverer og disputerer på et senere tidspunkt. Andre får tett og individuell veiledning både faglig og menneskelig og står i programmet til innlevering og disputas. Vi ser at det gir resultater og vi har eksempler på dette blant dem som disputerte i 2023 hvor seks hadde stått i ph.d.-programmet i over 8 år (bruttotid). MED har kontinuerlig søkelys på kvalitet for gjennomføring og er glad for at tendensen er stigende de tre siste årene.

1 a) Andelen ph.d.-kandidater på MED som gjennomfører innen seks år

Indikator-år	Start-år	Disputert				Total
		Ja	Ja	Nei	Nei	
		Andel	Antall	Andel	Antall	
2023	2017	71,79 %	84,0	28,21 %	33,0	117,0
2022	2016	70,37 %	76,0	29,63 %	32,0	108,0
2021	2015	66,30 %	61,0	33,70 %	31,0	92,0

1 b) Avlagte doktorgrader MED - Gjennomstrømming alle

År	Termin		Finansieringskilde			
2023			ANDRE	EGEN	NFR	Total
	Høst	Avg. BRUTTO_ÅR	4,8	5,0	4,7	4,9
		Avg. NETTO_ÅR	3,2	3,8	4,1	3,4
		Antall	21,0	9,0	3,0	33,0
	Vår	Avg. BRUTTO_ÅR	5,70	5,30	4,10	5,40
		Avg. NETTO_ÅR	4,20	3,60	3,30	3,80
		Antall	23,0	17,0	6,0	46,0

Figur 1 . a) Andelen ph.d.-kandidater på MED som gjennomfører innen seks år ⁴. b) Avlagte doktorgrader på MED - Gjennomstrømming alle⁵.

Oppløsning av gjennomstrømmingstall for finansieringskilder fra Tableau (Fig. 1 b) - Egen utregning

Tabell 1: Oppløsning av finansieringskategoriene fra Tableau (Fig. 1 b) - Egen utregning

Finansieringskategori ⁶	Antall	Gjennomsnittlig bruttotid (totaltid i doktorgradsprogrammet) (år)	Gjennomsnittlig nettotid (medgått tid til doktorgradsarbeidet) (år)
Finansiering og ansettelse Disputaser vår og høst 2023			
ANDRE Eksternt finansierte. Ansatt i sykehus og helseforetak.	25	4,6	2,9
ANDRE Eksternt finansierte kandidater. Ansatt i andre foretak inkl. kandidater fra andre kontinenter	19	6,2	4,7
EGEN UiB-ansatte	26	5,2	3,7
NFR UiB-ansatte	5	4,9	3,7
NFR Eksternt ansatte	4	3,6	3,4

⁴ [DBH - Andelen ph.d.-kandidater som gjennomfører innen seks år: Oversikt - Tableau Server \(uhad.no\)](#)

⁵ [DBH - Avlagte doktorgrader og tidsbruk: Avlagte doktorgrader - gistr. alle - Tableau Server \(uhad.no\)](#)

⁶ [Database for statistikk om høyere utdanning - DBH \(hkdir.no\)](#)

ANDRE-finansierte kandidater

Kategorien *ANDRE* omfatter eksternt finansierte, eksternt ansatte kandidater, unntatt NFR⁶. For MED inkluderer dette ansatte i Helse Vest RHF og Helse Bergen, Haukeland Universitetssykehus, men også andre sykehus, UH-institusjoner, instituttsektoren, ideelle organisasjoner og internasjonale samarbeidsinstitusjoner.

Når man bryter ned Tableau-tallene for gjennomstrømningstid (Tabell 1) for avlagte doktorgrader i 2023 (Figur 1 b) ser man at eksternt ansatte i norske sykehus og helseforetak har lavest nettotid, 2,9 år. Leger som tar doktorgrad på deltid, ofte med 50% progresjon, samtidig som de arbeider i klinikken er inkludert i denne gruppen. Hvis vi kun ser på de som har opptaksgrunnlag *Cand.med.* er brutto- og nettotid⁷ hhv. 4,9 og 2,7 år (16 stk. ikke vist i Tabell 1). Tallene for nettotid tyder på at leger i doktorgradsprogrammet gjennomfører doktorgraden på normert tid i kombinasjon med klinisk arbeid.

Gjennomstrømningstiden for ANDRE-finansierte som ikke er ansatt i norske helseforetak og sykehus inkluderer også internasjonale kandidater finansiert gjennom NORAD, lånekassen, tuberkuloseprogrammer og internasjonale fellesgradsprogrammer. Disse hadde gjennomgående høy brutto- og nettotid. De fleste av disse internasjonale kandidatene disputerte om våren. Tilknytning og arbeidssted på kontinenter fjernt fra UiBs campus kan være utfordrende med tanke på kontinuitet i gjennomføring, for eksempel av geopolitiske årsaker. Global helse er ett av satsningsområdene på MED, som har eksellente forskningsmiljøer innen fagfeltet, som gir MED internasjonal kredibilitet og synlighet i dette feltet. De jobber gjerne med folkehelse eller påvirkning på regjeringsnivå, som gjør forskningen sårbar for geopolitiske spenninger. Vi er glade for at disse har lyktes i å fullføre sin doktorgrad.

Egenfinansierte ansatt på UiB har en gjennomsnittlig nettotid på 3,7 år, på linje med NFR-finansierte ansatt på UiB. Stipendiater med ett års pliktarbeid inngår i denne kategorien. Pliktarbeid øker bruttotiden på lik linje med andre ikke-rettighetsbaserte forlenginger. Tidligere forskerlinjestudenter, som ikke har pliktarbeid, inngår også i denne kategorien. Disse har i utgangspunktet en avkorting av tiden pga. tidligere fullført opplæringsdel. Men også her vil ikke-rettighetsbaserte forlenginger øke bruttotiden. Ulike omstendigheter påvirker, med andre ord, bruttotiden. For å se hvor mye tid som faktisk går med til doktorgradsarbeidet, må man se på nettotiden.

Doktorgradsløpet er normert til 3 år. Nettotiden påvirkes ikke av forlenginger som gis pga. rettighetsbasert fravær som sykdom og foreldrepermisjon. Dersom nettotiden øker, betyr det at det har vært behov forlenging av tiden til ferdigstillelse av doktorgradsarbeidet ut over normert tid. Gjennomsnittlig nettotid på 3,7 år antyder et behov for rundt 8 måneders ekstra tid (0,7 år) for å fullføre doktorgraden isolert sett. Dette understreker viktigheten av en god onboardingprosess som gjør at kandidatene kommer fort i gang med ph.d.-arbeidet.

Mindre omarbeiding

Totalt fire avhandlinger fikk anbefaling om mindre omarbeiding. Dette er en reduksjon fra 12 i 2022. Vi har sett at anbefaling om mindre omarbeiding ofte skyldes svakheter i kappen. Vi er glade for å se en nedgang, som kan antyde at økt oppmerksomhet på kvalitet i kappen har gitt resultater.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater og hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt

Det poengteres fra instituttene at kandidatene bidrar vesentlig til forskningen i sine respektive fagfelt, er i forskningsfronten og bidrar til fremdrift og anerkjennelse for forskningen ved instituttet.

Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak gjøres på instituttene og i forskningsgruppene i lys av instituttets forskningsstrategi og basert på utlysninger fra aktuelle eksterne finansieringskilder som NFR, Helse Vest, Kreftforeningen, DAM-stiftelsen, Tannhelsetjenestens kompetansesentre og tilfang av UiB-finansierte stipendiater. Innen flere fagområder, som ernæring og biomedisin, rekrutteres ph.d.-kandidater særlig gjennom masterprogrammene.

---

⁷ [10 Tidskonto - Felles studentsystem](#): Nettotid er antall årsverk studenten har brukt på studiet minus alle permisjoner og annen tid som ikke er brukt til studiet.

Rekrutteringsgrunnlaget varierer fra etablerte klinikere som tar doktorgrad på deltid parallelt med arbeid i sykehus eller tannhelsetjeneste til tilsatte UiB-stipendiater. De kliniske instituttene satser på rekruttering av LIS-leger lokalt og i distriktene inn i forskningsaktiviteten med tanke på framtidig rekruttering til ph.d. og kombinerte stillinger i academia. Forskerlinjestudenter er viktig for rekruttering av unge, dyktige kandidater til forskerutdanningen. Det er et strategisk grep for (i) å få tidlig forskningskompetanse under legeutdanningen i henhold til regjeringens langsiktige strategiske plan, (ii) senke alder for de som tar ph.d. og (iii) fullføre på kortere tid pga. tidligere løp i forskerlinjen. Seks av dem som disputerte i 2023 hadde bakgrunn fra forskerlinjen ved fakultetet.

Graden av nyskapende forskning og økt oppmerksomhet på innovasjon i forskerutdanningen

Kandidatene bidrar til nyskapende forskning. Innovasjon er et satsingsområde på fakultetet og i oktober 2023 arrangerte MED et halvdags oppstartseminar for nye kandidater hvor innovasjon var ett av hovedtemaene. Kandidater med innovasjonsrettede prosjekter kan få kontorplass i Eitri. Kandidatene oppmuntres til å inkludere et innslag i disputaspresentasjonen som viser hvordan deres ph.d.-prosjekt kan bidra til innovasjon i fagfeltet, hva som er nytt og verdifullt med prosjektet og hvilke utviklingsmuligheter som kan ligge i forskningsresultatene og føre til merverdi for sluttbruker.

Forskerskoler

MED har åtte lokale forskerskoler som bidrar med formell faglig kompetanse, overførbare ferdigheter og psykososialt velvære, og er forankret på instituttene. I tillegg deltar MED i en rekke nasjonale forskerskoler⁸. Kandidater deltar også på tvers av instituttenes forskerskoler. Alle kandidatene skal være tilknyttet en forskerskole for faglig og sosial forankring i forskningsmiljøene.

Fakultetet har 54 aktive ph.d.-emner. De fleste er knyttet til og administrert gjennom forskerskoler ved instituttene og noen få er administrert på fakultetet. Vi ser en utfordring i at fremtidig finansiering av nasjonale forskerskoler opphører og vi stiller spørsmål om hvordan ph.d.-kurstilbud i regi av forskerskolene kan opprettholdes på en bærekraftig måte hvis finansieringen opphører.

Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid

Oppfølging av framdriftsrapporter

Instituttene følger opp fremdriftsrapportene og iverksetter tiltak overfor enkeltkandidater og veiledere der rapportene signaliserer slikt behov. Der det er uoverensstemmelse mellom rapport for kandidat og veileder, eller noen av partene ber om det, kaller instituttledelsen inn til oppfølgingsmøte. Institutt for klinisk odontologi kaller alle kandidater inn til samtale etter fremdriftsrapportering. Instituttene rapporterer årlig til fakultetet om deres oppfølging og Programutvalg for forskerutdanning behandler instituttenes rapporter og foreslår tiltak basert på instituttenes informasjon. I tillegg har fakultetet årlige dialogmøter med instituttledelsen om ph.d.-utdanningsmeldingen, framdriftsrapportene, utviklingsprosjekter i forskerutdanningen og oppfølging av enkeltkandidater. I disse møtene blir instituttledelsen også oppmuntret til å gå i dialog med veileder hvis vedkommende har flere kandidater som sliter. Disse møtene er en viktig arena for tilbakemeldinger og drøftinger mellom institutt og fakultet. Det er ulike utfordringer på de forskjellige instituttene ettersom de har svært ulikt omfang på forskerutdanningen. Derfor er det viktig å ha god dialog med instituttene for kontinuerlig kvalitetsutvikling.

Stipendiater som ønsker å uttrykke misnøye rundt ph.d.-situasjonen tar som regel direkte kontakt med ph.d.-koordinator på instituttet eller går i HR-linjen.

Midtveisevaluering

Alle ph.d.-kandidater ved MED skal gjennomføre midtveisevaluering omtrent halvveis i sin avtaleperiode. Målet er å hjelpe kandidaten og veileder til å vurdere om kandidaten er i rute i henhold til oppsatt plan. Oppfølging etter midtveisevaluering tilpasses behovet til hver enkelt kandidat i regi av instituttet.

---

⁸ [Forskerskoler | Det medisinske fakultet | UiB.](#)

Gjennomføring av medarbeider- eller oppfølgingssamtaler

Det er ressurskrevende, spesielt for institutter med mange kandidater, å gjennomføre medarbeidersamtale for alle ansatte stipendiater og oppfølgingssamtaler for alle de eksternt ansatte kandidater. Ansvar for gjennomføring av samtalene er i stor grad delegert til forskergruppene, men veileder skal ikke gjennomføre slike samtaler. Begrenset kapasitet skaper utfordringer for store institutter med mange eksternt ansatte kandidater, hvor det ikke har vært mulig å tilby slike samtaler i 2023. Vi ser likevel at instituttene har tett oppfølging av kandidatene gjennom sine ph.d.-koordinatorer, og at det iverksettes nødvendige tiltak i forbindelse med gjennomgang av fremdriftsrapportering hvor instituttledelsen involveres ved behov. To institutter melder at de arbeider internt for forbedring av rammene for samtaler i 2024. Institutt for klinisk odontologi kaller inn alle kandidater i ph.d.-programmet til samtale etter fremdriftsrapportering og har i 2023 utvidet samtalen ved å inkludere samtalepunktene fra mal for medarbeider- eller oppfølgingssamtaler⁹. Fakultetet anerkjenner instituttene bestrebelser for best mulig oppfølging av dette punktet i kvalitetssikringssystemet for ph.d.-utdanningen.

Opplæringsdelen

Den obligatoriske delen av opplæringen består av [MEDMET901 Etikk og helseforskning](#) midtveisevaluering, formidling, og opplæring i bruk av forsøksdyr i medisinsk forskning der det er aktuelt. I den valgfrie delen tar kandidatene i stor grad UiB-emner eller emner fra andre universiteter. Fakultetet er også medlem i NorDoc-samarbeidet¹⁰ og bidrar med ph.d.-emner til NorDoc emnedatabase. Kandidater ved alle de nordiske universitetenes medisinske fakulteter har lik tilgang til å ta emner som finnes i databasen.

Emneevalueringer

Emneansvarlig skal gjennomføre egenvurdering og følge opp resultatene som videre danner grunnlag for fast evaluering av ph.d.-emner minst hvert tredje år eller etter hver tredje gang emnet er gjennomført. Programutvalget for forskerutdanningen godkjente våren 2022 en tidsplan for emneevaluering, som er fulgt opp med planlagt evaluering av 11 emner i 2023.

---

⁹ [Kvalitetssystem for ph.d.-utdanningen ved UiB | Ansattsider | UiB](#)

¹⁰ [NorDoc - Nordic Doctoral Training in Health Sciences. Home index \(nordchealth.net\)](#)